

Píše Jana Dušek Pražáková

(E*forum, 08. 04. 2020)

Nakladatelství Homunculus vydalo v roce 2019 díky podpoře Pražského literárního domu autorů německého jazyka „zapomenutý pražský román“ ***Der Tod des Löwen*** (1916, Smrt lva). Jeho autorka **Auguste Hauschner** (1850–1924), rodným jménem Sobotka, se narodila v roce 1850 do rodiny pražského židovského továrníka a statkáře. V roce 1871 se provdala za Bruna Hauschnera, se kterým se přestěhovala do Berlína. Kromě psaní divadelních her se proslavila zejména románem *Die Familie Lowositz* (1908) o životě pražské židovské rodiny na pozadí vzrůstajícího napětí mezi Čechy a Němci a navazujícím románem *Rudolf und Camilla* (1910), ve kterém se kromě tématu židovské identity odráží její další zájem, postavení žen ve společnosti.

Aktuální vydání románu *Der Tod des Löwen* je ilustrováno jedenácti lepty, které už pro jeho první edici u nakladatelství Egon Fleischel & Co. v Berlíně zhotovil známý grafik Hugo Steiner-Prag. Text se řídí druhým vydáním z roku 1922. Autorka děj zasadila do Prahy začátku 17. století a vypráví v němo posledních dnech života duševně nemocného Rudolfa II. Ten roku 1583 přivedl do Prahy císařský dvůr kvůli intrikám rodiny i ohrožení Osmanskou říší. Nechal zde vytvořit rezidenci a přivést vyslance, učence a umělce. Právě rudolfinská Praha představuje v řadě zpracování židovských dějin v rámci německy psané pražské literatury významný topos (Ingeborg Fiala-Fürst: *Der produktive Mythos Prag: Die Mythen um das jüdische Prag*. In: Almut Todorow / Manfred Weinberg (Hg.): *Prag als Topos der Literatur*. Olomouc: FF UPOL, 2011, s. 27; Peter Becher / Steffen Höhne / Jörg Krappmann / Manfred Weinberg (Hg.): *Handbuch der deutschen Literatur Prags und der Böhmisches Länder*. Stuttgart: J. B. Metzler, 2017, s. 285). Pražští německy píšící autoři obzvláště mezi lety 1914 až 1917 volí látku historické nebo současné Prahy a tomuto městu přisuzují víceméně hlavní roli, ať už jde o nejznámější román *Golem* (1915) Gustava Meyrinka či romány *Severins Gang in die Finsternis* (1914) Paula Leppina, *Der Mädchenhirt* (1914) E. E. Kische, *Tycho Brahes Weg zu Gott* (1915) Maxe Broda, *Der Kampf* (1916, od r. 1919 pod názvem *Franziska*) Ernsta Weiße nebo *Die Walpurgisnacht* (1917) Gustava Meyrinka (Becher et al., 2017, s. 190 a 320).

Do skupiny těchto literárních zpracování můžeme rovněž zařadit *Smrt lva*. Hlavní postava, Rudolf II., je tu vykreslen jako paranoik podezřívající své okolí z intrikaření. Lékař Mayer, nejvyšší komoří Rumpf i sluha Rutzky se mu marně snaží domluvit, aby se šetřil. K smrti vyděšený ze svého bratra, uherského krále Matyáše, se Rudolf vydává pro radu k astronomu Tychonovi de Brahe, aby zjistil, co předvídá kometa rozprostírající se na obloze nad městem. Ten mu však, stejně jako alchymista Renus Cysatus, poradit nedokáže. V alchymistické laboratoři se Rudolf za dramatických

okolností seznámí s rabínem Ben Bezalelem, neboli Rabbi Löwem. Rabbi císaře odvázně žádá o větší svobody pro židy žijící v ghettu. Ač jím Rudolf II. pohrdá, rozhodne se jej přeci jen tajně navštívit. Tehdy ho okouzlí rabbiho patnáctiletá, vážně nemocná dcera Golde. Starý ochablý císař se do ní zamiluje, a při příští návštěvě se mu podaří ji zmanipulovat tak, aby se mu zcela oddala. Na poslední chvíli mu v tom však zabrání Jabob - Ben Bezalelův sluha, v jehož postavě lze rozpoznat motiv Golema. Rudolf utíká pryč z židovského ghettu s krvácejícími končetinami. Vydává se rovnou do alchymistické uličky, do laboratoře Rena Cysata, aby se dozvěděl, zda v územních tahanicích zvítězí nakonec on, nebo Matyáš. Velkolepý ezoterický rituál Rudolfovi vnukne přesvědčení, že věc dopadne v jeho prospěch - a navzdory prázdné pokladně a napětí mezi katolickou a protestantskou šlechtou uspořádá opulentní slavnost ve Vladislavském sále. Právě téže noci propukne v židovském ghettu požár s devastujícími následky. Rudolf, v jehož moci je tragédií stejně jako už dříve bídne podmínky v ghettu zmírnit, od plamenů odvrací zrak. Ještě během hostiny upadá v těžkou depresi. Císařovým posledním potěšením je lev chovaný na hradě s dalšími vzácnými zvířaty. Lev nyní umírá, následován svým pánem.

Dvůr Rudolfa II. se začal rozkládat fakticky už v devadesátých letech 16. století, kdy císař rapidně duševně chátral, trpěl depresí a syfilidou a přestal důvěřovat okolí. Rumpf, nejvyšší komoří, odešel ze dvora už tehdy - zřejmě v důsledku svých paranoidních představ ho Rudolf totiž sám vyhnal z města. Když Rudolf roku 1612 umírá, je Rabi Löw už tři roky mrtev - a nepřesností by se našlo víc: Loreta, zmíněná v citaci z románu na konci recenze, na Hradčanech stála až o dvě dekády později. Podrobovat zobrazení postav a města zkoušce z historické věrnosti však nemá význam; Auguste Hauschner neusilovala o historický román, ale o novoromantické znázornění úpadku vladaře a ambivalentní situace Židů, již nikam nepatřili.

Jestliže Ingeborg Fiala-Fürst v roce 2011 ještě kritizovala nedostatečný prostor věnovaný dílu Auguste Hauschner a nedocení jejího významu pro formování pražské německy psané literatury, představuje víc než napravení tohoto dluhu práce Veroniky Jičínské, která se tvorbě autorky věnovala ve své dizertaci *Böhmische Themen bei Fritz Mauthner und Auguste Hauschner* (vyšla knižně v roce 2014) a která také napsala doslov k nově vydanému románu *Smrt Iva*. Ve zmíněné monografii Jičínská vysvětluje přístup Auguste Hauschner k tématům atraktivním pro tehdejší tvorbu: mezi novoromantiky kolem první světové války byly velmi populární všemožné tajné nauky (s. 103-104). Pro Hauschner však podle Jičínské okultismus na rozdíl od jiných autorů není téma samo o sobě, spíše estetický prostředek dokreslující zvláštní obraz Prahy filtrovaný přes Rudolfovu chorou mysl. Hauschner se podle Jičínské v knize soustředí především na momenty asimilace a na ambivalentní procesy typické pro hybridní kultury (s. 111). Podle dobových kritik dopadla *Smrt Iva* třeba ve srovnání s Meyrinkovým dílem hůře. Výjimkou je literární historik Rudolf Wolkan, který v roce 1925 vyzdvihuje, jak úchvatný a silný je to román (Fiala-Fürst, 2003, s. 2); oproti tomu Max Brod ve svém *Pražském kruhu* věnoval Hauschnerové celých patnáct stran, avšak pozornost věnuje pouze předchozím dvěma románům autorky (2016, s. 65-79).

„Jak lvové bijem o mříže, / jak lvové v kleci jatí, / my bychom vzhůru k nebesům, / a jsme zde Zemí / spjatí,“ – verše z Nerudových *Písní kosmických* (1878) vyjadřují touhu člověka rozšiřovat své poznání. Coby lvové ducha svádějí v románu těžký boj i Rabbi Löw a Rudolf; druhý z nich však z boje utíká k faustovskému smlouvání s kometou a ukojování tělesných potřeb. Detaily stvoření a fungování Golema, na kterého se jinde upírá všechna pozornost, jsou v tomto textu marginální – magie okolo umělé bytosti tu totiž nezastírá významnější diskusi o nebezpečí morálního selhání člověka.

Motto nakladatelství Homunculus zní „Literatura pro každou dobu“. Michal Topor ve své recenzi ([E*forum 27. 10. 2014](#)) monografie Veroniky Jičínské poukázal na to, že z díla Auguste Hauschner nebylo do češtiny přeloženo dosud nic. Po pěti letech se na nepříznivém stavu nic nezměnilo. Stoosmdesátistránkový román *Smrt lva* – „thriller z Prahy o chapadlech moci“ pro náročnějšího čtenáře, vypůjčím-li si podtitul jiného románu, který vyjde letos na jaře – by si však překlad zaslouhoval, jak vzhledem k fascinujícímu zpracování tématu upřednostnění individualistických zájmů nad zájmy utlačovaných, tak vzhledem k jazykové monumentalitě románu projevující se v líčení myšlenkových pochodů hlavních postav nebo topografie noční Prahy, permanentně vystupující do popředí:

„[Rudolf] si na horkou hlavu nechal dát chladivý obklad, nalil si pohár těžkého vína. Přemýšlel. / Věžní hodiny Katedrály svatého Víta odbily čtyřikrát a pak ještě dvanáctkrát. Půlnoc. Přidal se Klášter kapucínů od Panny Marie Loretské, následoval Týnský chrám na Starém městě, ze severu a jihu, z východu a západu, ze Strahova, od Svatého Jana na Skalce, přes řeku, z pětačtyřiceti kostelů Nového a Starého města se vzduchem se dralo znamení času, a do hřímání, dunění, zvonění byla vklížena oněmělost, v níž vladařská duše Rudolfa Habsburského zápasila se svou zemdleností. / Císař seděl se zavřenýma očima, po obličeji mu běhalo nervózní cukání a velmi tiše, téměř neslyšně se v něm vynořilo přání, to nejdůležitější: oznámit svému nejvěrnějšímu kumpánovi Jindřichu Juliovi, vévodovi z Brunšviku, že sňatku s jeho překrásnou pannou dcerou, o němž již vícekrát rozmýšlel, je nyní upřímně nakloněn.“ (s. 136, přel. red.)

Auguste Hauschner: *Der Tod des Löwen*. Erlangen: Homunculus Verlag, 2019, 180 s.

www.ipsl.cz